

Lorencová, Anna

**Anthropologický rozbor kosterních pozůstatků mladého bojovníka z doby velkomoravské z Boršic u Buchlovic**

*Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1958, vol. 7, iss. E3, pp. [85]-86*

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109337>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

skelett enthielt ein eisernes Messer, das Grab 2 das Skelett einer erwachsenen Frau, die je ein Paar bronzene Ohringe (Taf. XII: 16, 17) bei den Ohren hatte und auf jeder Seite einen mit Ringen ausgedrehtem Drähtchenfiligran verzierten Silberknopf (Taf. XII: 14, 15). Im Grabe 3 (Taf. XI: 2) mit dem Skelett eines jungen 17—22jährigen Kriegers befand sich auf seiner rechten Seite eine eiserne Axt mit Stacheln (Taf. XII: 1), bei der rechten Schulter ein eisernes Messer (Taf. XII: 2), am rechten Ringfinger ein schildchenartiger Fingerring aus Bronzeblech (Taf. XII: 6), beim linken Ellbogen das Bruchstück eines eisernen Messers (Taf. XII: 3), welches als Feuerzeug Verwendung fand und anbei 3 Feuersteine zu denen neolitische Feuersteinklingen (Taf. XII: 11—13) benützt wurden; beim Becken befanden sich Reste einer eisernen Schnalle (Taf. XII: 5) und ein Bruchstück eines nicht definierbaren eisernen Gegenstandes (Taf. XII: 4), beim linken Arm 3 bronzene Ohringe mit Anhängseln aus einem röhrenartig zusammengerollten Drähtchen (Taf. XII: 7—9) sowie 10 Glasperlen (Taf. XII: 10). Anthropologische Bearbeitung des Skelettmaterials aus dem Grabe 3 enthält der nachstehende Artikel von A. Lorencová.

Die Beigaben datieren das Gräberfeld in die Periode des Großmährischen Reichs in der 2. Hälfte des IX. Jh., was übrigens für die Mehrzahl mährischer Skelettgräberfelder gilt. Das Grab ist insbesondere dadurch gekennzeichnet, daß hier in einem Kriegergrab Beigaben von ausgesprochen weiblichen Charakter vorliegen; der Autor erblickt hierin die Liebesgaben einer hinterbliebenen oder dem Verstorbenen sehr nahestehenden Frau, wodurch wohl der für die Slawen bezeugte Ritualbrauch ersetzt werden sollte, der vorschrieb, daß die Hinterbliebene gleichzeitig mit dem verstorbenen Gemahl beerdigt werden soll. Auch ein Ring am Finger eines Mannes bildet bei den Westslawen eine Ausnahme, da Fingerringe nur von den Frauen getragen wurden. In der Skelettbestattung erblickt der Autor vor allem die Folge eines aus der Byzanz kommenden intensiven Christianisierungsprozesses.

Die Ursache der Erscheinung, daß die Gräber dieser Periode beträchtlichen Reichtum an Beigaben aufweisen, legt der Autor dahingehend aus, daß hierbei nicht nur die wirtschaftliche Blütezeit des Großmährischen Reichs eine Rolle spielt, sondern auch die wachsende Eigentums- und Gesellschaftsdifferenzierung des werdenden frühfeudalen großmährischen Staates.

*Übersetzt von R. Merta*

## ANNA LORENCOVÁ

### ANTHROPOLOGICKÝ ROZBOR KOSTERNÍCH POZŮSTATKŮ MLADÉHO BOJOVNÍKA Z DOBY VELKOMORAVSKÉ Z BORŠIC U BUCHLOVIC

V předcházející práci i ve zprávě o archeologických výzkumech v Boršicích uvádí prof. Kalousek<sup>1</sup> objev kostrového hrobu, který přisuzuje mladému bojovníku a datuje podle průvodního hrobového inventáře do doby staroslovanské. Vzhledem k tomu, že jde o materiál z hlediska anthropologického stále cenný, zabývám se jeho podrobnějším posouzením.

Nalezené kostrové pozůstatky tvořily jeden celek a náležely jednomu jedinci. Představovaly však jen neúplnou kostru, jejíž jednotlivé části byly ve velmi špatném stavu. Jejich povrch byl velmi silně arodován, u krátkých i plochých kostí byla obnažena spongiosa, epifyzární konce dlouhých kostí byly většinou zcela rozrušeny. Pouze oba proximální falangy 3. a 4. prstu pravé ruky byly bez sebemenšího porušení. Tyto falangy byly zelenavě zbarveny, ostatní kosti byly šedohnědé.

Lebka byla postmortálně deformovaná a byla značně poškozena v krajině horního obličje, na kosti čelní a v krajině kosti týlní. Primárně byla krátká. Dochovával část levé očníce prozrazovala, že tvar očníce představoval nízký čtyřúhelník, jehož rohy byly zaoblené a horní okraje vodorovné. Alveolární partie horní čelisti byla široká podobně jako i čelist dolní (bez levého křídla). Chrup byl dobře zachován, zuby byly bez kazů, lehce obroušené, jen pravá dolní třetí stolička byla neporušena. O ostatních třetích molárech nelze uvést, zda byly prožrány, neboť alveolární partie jsou v těchto místech porušeny. Lebeční švy byly otevřeny, i sutura sphenobasilaris.

Z páteře se dochovaly zlomky nosiče a čepovce, několik zlomků obratlových těl (C — Th) a první obratel kosti křížové. Jak povrchová struktura nasvědčovala, postrádala obratlová těla terminální destičky a postranní partie prvního křížového obratle byly bez okrajů. Klíční kosti, jejichž těla byla silně zakřivená, měly rozrušené konce; jen levá sternální epifysa byla přirostlá.

Dlouhé kosti končetin (až na pravou kost holenní a levou lýtkovou, která se nedochovala) postrádaly proximální i distální konce. Pouze u pravé tibie se zachoval dobře distální konec s oddělenou epifysou. Z pánevních lopat zbyly jen porušené fragmenty. Z krátkých kostí končetin se dochovaly obě kosti patní (bez apophyses calcaneares), obě hlezenné, pravé naviculare pedis a cuneiforme I, levý I. metatarsus (bez base) a III. až V. metatarsus pravý (bez hlaviček). Falangy ruky byly bez basí.

Všechny kosti byly poměrně robustní, těla kostí končetin byla dlouhá a silná, relief úponový — i přes to, že byl povrch arodován — byl vyznačen. Bradová krajina byla širší, hranatá, s patrným reliefem.

Z uvedeného popisu dochovalých kostí vyplývá, že jedinec, jemuž kostrá náležela, byl s největší pravděpodobností muž, jak tomu nasvědčuje stavba kostí, relief i utváření dolní čelisti. Toto mé určení pohlaví souhlasí s údajem Kalouskovým<sup>2</sup> a je také podporováno hrobovými nálezy.

Věk muže byl nízký, neboť měl dosud synchondrosu sphenobasilární i volné epifysy dlouhých kostí. Spojování a uzavírání epifysárních částí s diafysami probíhá podle Pattena<sup>3</sup> delší dobu, končí však nejpozději ve 24. až 25. roce, kdy jsou již také dobře přirostlé terminální destičky obratlové a křížové obratle jsou spojeny. Vzhledem k tomu, že je u studované kostry otevřena sutura sphenobasilaris (a ta se uzavírá mezi 18. až 22. rokem), ale je zde již třetí stolička (která se podle Pattena<sup>4</sup> objevuje již od 17. roku), považuji jedince za nejméně sedmnáctiletého, nejvýše za dvaadvacetiletého.

Růstové období tohoto jedince nebylo dosud tedy ukončeno. Přesto však jeho postava byla s největší pravděpodobností vyšší, jak tomu nasvědčuje délka diafys dolních končetin i délka kostry in situ. Typem lebky patřil mezi brachycephaly, kteří v době staroslovanské nebyli vzácným zjevem (Matiegka<sup>5</sup>).

#### POZNÁMKY

<sup>1</sup> F. Kalousek, Archeologické výzkumy v Boršicích u Buchlovic v roce 1954. Studie Krajského musea v Gottwaldově, Gottwaldov 1955, str. 38.

<sup>2</sup> F. Kalousek, l. c., str. 38.

<sup>3</sup> B. M. Patten, Human Embryology. Blakiston 1947, str. 289.

<sup>4</sup> B. M. Patten, l. c., str. 457.

<sup>5</sup> J. Matiegka, Vznik a vývoj československého národa po stránce tělesné. Československá vlastivěda 2, 1933, str. 173.

#### АНТРОПОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ СКЕЛЕТНЫХ ОСТАНКОВ ЮНОГО ВОИНА ЭПОХИ ВЕЛИКОЙ МОРАВИИ ИЗ С. БОРШИЦЫ ПРИ БУХЛОВИЦАХ

К предыдущей статье Ф. Калоусека подает автор антропологический анализ скелетного материала из могилы № 3 и приходит к заключению, что скелет принадлежал мужчине 17—22-летнего, вероятно высшего роста, с черепом брахицефального типа, который в древнеславянской эпохе не был исключением.

Перевел: Б. Доста